Р Е Ц Е Н З И Я

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Изготвил рецензията: проф. дн. Николай Христов Щерев
Автор на дисертационния труд: Любомира Ганчева Ганчева
Тема на дисертационния труд: „Инструменти за оценка на ефективността на иновациите в националната енергетика в контекста на действие на Европейския зелен пакт“
Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед РД 38-29/22.01.2026 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски”, както и Решение на научното жури за определяне на рецензенти по процедурата на защита на дисертационния труд

I. Общо представяне на дисертационния труд.

А. Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; и основната теза на дисертационния труд

1. Актуалност на темата: Актуалността на темата е безспорна и тя произтича както от дългосрочната политика на Европейски съюз за изграждане на Зелена Европа, така и поради липса на дългосрочна стратегическо прогнозиране на развитието на енергийния сектор и визия за хода на националния енергиен преход в България.

И независимо, че през последните години активно се работи по План за възстановяване и устойчивост в България, който следва да приложи конкретни мерки, ориентирани към постигане на по-големи ефекти от опазването на околната следа в редица сектори от националната икономика, все още не е наличен приложим механизъм за проследяване и анализ на ефективността на енергийните иновации, както и не е наличен подходящ междуинституционалин инструментариум, който за постигне висока степен на координация на политическите, регулаторните и институционални механизми за подкрепа на енергийния преход в страната.

Представените от докторанта аргументи в защита на актуалността на темата са важни за европейското бъдеще на българските иновации и икономика и безспорно присъстват не само в уводната част на дисертационния труд, но са залегнали като основна линия, мотивираща развитието на теоретичните и приложните въпроси на дисертационното изследване.

2. *Цел и задачи*: Като основна цел е поставена следната: *разработване на пилотен инструмент за оценка на ефективността на иновациите в националната енергийна система на Република България в контекста на Европейския зелен пакт.* (стр.9). Така

дефинираната цел е намерила израз в декомпозиране на 5 конкретни задачи на дисертационния труд, които се реализират чрез избраната структура на дисертационното изследване.

Считам, че използвания подход за дефиниране на целта и задачите в дисертационния труд отговаря напълно на дефинираната от докторанта авторова теза.

3. *Теза на дисертационния труд*: основната теза е, че *Разработването и прилагането на пилотен инструментариум за стратегическа оценка на ефективността на иновациите в националната енергийна система на България може да осигури надеждна аналитична основа за формулиране на политики за устойчив енергиен преход в съответствие с целите на Европейския зелен пакт* (стр.11). Тази теза и съпътстващата я хипотеза: *Ефективността на енергийните иновациите се влияе повече от регулаторни и институционални решения, отколкото от технологични такива*, позволяват успешното изпълнение на целите и задачите на дисертационния труд. Съобразно това, изведената теза може да се оцени като коректно зададена и в последствие, успешно защитена в цялостното съдържание на дисертационния труд.

В. Оценка за: предмета, обекта, структурата и използваната литература в дисертационния труд

1. *Предмет* на дисертационния труд: Основният предмет на изследване е дефиниран като: *разработването и прилагането на инструмент за оценка на ефективността на иновациите в националната енергийна система на България и тяхното значение за постигане на целите на Европейския зелен пакт*. Така дефинираният предмет е коректен и отразява съдържателните моменти на дисертационното изследване.
2. *Обект* на дисертационния труд: Основният обект са *националната енергийна система на Република България и нейната трансформация в контекста на постигане на климатичните цели на ЕС. Поставен е акцент на процесите, които са свързани с декарбонизацията и адаптацията към съвременните изисквания за устойчиво развитие, на прилагането на енергийните иновации и оценка на тяхната ефективност*. По този начин дисертационният труд се ориентира върху процесните измерители на зеления преход и неговото влияние върху развитието на енергийната система в България.

   Този подход оценявам като положително като той дава възможност на докторанта да изпълни поставените цел и задачи на дисертационния труд.

Въпреки горното, считам, че въвеждането на ограничения в обекта и предмета на дисертационното изследване с оглед комплексността на процесите на трансформация на икономиката към изискванията на Зеления преход, би било подходящо с оглед съдържателните ограничения, които докторанта е възприел с използваните методи и подходи на изследване в труда.

3. *Обем* на дисертационния труд: Дисертационният труд, разработен и представен от Любомира Ганчева Ганчева на тема „Инструменти за оценка на ефективността на иновациите в националната енергетика в контекста на действие на Европейския зелен пакт” е в обем от 168 страници и съдържа: увод, основен текст в пет глави, обобщение и списък с

използвана литература. Представени са 9 приложения в обем от 25 страници. В основната си част трудът съдържа 13 фигури и 5 таблици. Обемът, структурата и съдържанието на дисертационният труд могат да се оценят като задоволителни за присъждане на ОНС „доктор“.

4. *Структура* на дисертационния труд: В структурно отношение основният текст на дисертационния труд е представен в пет самостоятелни глави с характер съответно на: теоретични основи на дисертационния труд /първа глава/, методическо описание по предмета на дисертацията /втора и трета глава/ и приложно изследване на обекта на изследване /четвърта и пета глава/. Всеки от тези структурни елементи има своята самостоятелност и завършеност и в същото време изразява логическия модел на докторанта като има ясна, точна и напълно коректна обвързаност и последователност между отделните части на дисертационния труд. Независимо от това, че в структурно отношение дисертационния труд е относително балансиран, препоръката е да се обединят двете методически глави и двете приложни глави, не само да се постигне по-голям баланс, но и да се получи класически вид на дисертационното изследване, което е налице в съдържанието на труда.

5. *Литература*: Списъкът на използваната литература включва 210 заглавия, в т. число 25 на български и 185 на английски език. Използваната литература е съвременна, обхваща важни и значими аспекти на теорията за зеления преход и енергийните проекти, както и разкрива съществени приложни страни на теорията за създаване и управление на политики и стратегии на трансформация.

6. *Приложения*: Към дисертационния труд са представени 9 приложения, които допълват основния текст на дисертацията и напълно коректно са изведени извън основното тяло на труда.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Мнение за *езика*, *обема* и *инструментариума* на дисертационния труд

Стилът и авторовия език, използван при разработката на дисертационния труд може да се оцени положително. Стилът е строго научен, а езикът е разбираем.

Обемът на изложението, както и използваната съвкупност от подходи и методи за приложен и теоретичен анализ са коректни и позволяват да се изпълнят поставените задачи и да се реализира поставената основна цел на дисертационното изследване.

2. Мнение доколко авторефератът отразява точно и пълно труда.

Представените съдържателни моменти на дисертацията са намерили своето адекватно място в представения за рецензиране Автореферат на дисертационния труд. Авторефератът е в обем от 45 страници като коректно представя основните тези, изводи и резултати, представени в дисертационния труд. Структурата и съдържанието на автореферата са в съответствие със законовите и подзаконови изисквания.

Представените доказателства по дисертационния труд: 6 самостоятелни публикации, вкл. 1 глава от колективна монография, 1 статия и 4 доклада от конференции, отразяват съществени части от дисертационния труд и напълно удовлетворяват изискванията за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

III. Научни и научно-приложни резултати от дисертационния труд

А. Основни научни и/или научно-приложни резултати

Основните резултати, постигнати в дисертационното изследване могат да се изведат в 2 основни групи:

1. *научни резултати*: основните научни резултати са свързани с обобщения на теоретичните постановки, свързани с предмета и обекта на дисертационното изследване. Като по-значими могат да се открояят:

- проучени са същностните аспекти на възникването на концепцията за зеления преход като е извършен системен преглед и е проведен анализ на научната литература, изследваща стратегическите цели и политическите рамки на Европейския зелен пакт, както и тяхното отражение върху енергийната политика на България.

- проучени са основни елементи на действащите политики и стратегии за приемане на зеления енергиен преход като са идентифицирани тези ключови фактори (технологични, икономически, регулаторни и поведенчески), които влияят върху прилагането на енергийни иновации и определят техния принос за постигане не на целите на Европейския зелен пакт в България.

- представен е авторов синтез на използване на основните методически инструменти Форсайт и Делфи по отношение на политиките на зеления преход и оценката на ефективността от мерките за неговото прилагане в България.

2. *научно-приложни резултати*: основните (научно-)приложни резултати са свързани с представените в дисертационния труд методически и приложни въпроси. Като по-значими могат да се открояят:

- изведени са основните елементи, отличаващи приоритетните иновации за постигане на ефективен Зелен прехода, както и са идентифицирани факторите, влияещи върху развитието на енергийния сектор на България на основата на използване на метода Делфи. В това направление положителна оценка заслужава оценката на ефекта от енергийните иновации в България за реализацията на Плана за Зелен преход в страната.

- на основата на теоретичните и методическите основи на дисертационния труд е предложен пилотен инструмент за оценка на ефективността на енергийните иновации, базиран на адаптация на вече съществуваща теоретична рамка. На тази основа, и положително се оценява, систематизираните авторови препоръки за прилагане на такива енергийните иновации в националната енергийна система на България които са изцяло в контекста на целите на Европейския зелен пакт.

В заключение, дисертационният труд представен от Любомира Ганчева Ганчева демонстрира наличието на научни и научно-приложни резултати, които са резултат от

изпълнението на поставените изследователски задачи. Постигнатите резултати са авторови и са безспорни. Голяма част от тях са в основата на оценката наличието на научни и научно-приложни приноси на дисертанта.

Б. Изпълнение на поставените задачи и постигане на целта на дисертационния труд

В заключителната част на дисертационния труд е направен синтез и са извършени обобщения по отношение на постигнатите резултати, по отношение на изпълнението на поставените задачи и по отношение на докторантската теза. Приемам направените обобщения като напълно коректни, с което се потвърждава изпълнението на дефинираните основна цел и 5 задачи на дисертационния труд, както и се потвърждава дефинираната от докторанта теза и допълнителната изследователски хипотеза на дисертационното изследване.

IV. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд

Структурата и съдържанието на представения от Любомира Ганчева Ганчева докторантски труд са основание да заключа, че представената за рецензиране дисертация притежава редица **безспорни приноси**. В теоретико-приложен план приносите отразяват осъвременяване на използването на различни подходи за създаването и развитието на индустриални зони, които концепции са приложно апробирани по отношение на основни фактори, определящи развитието на индустриалните зони в България като успешен бизнес модел. Съобразно това напълно приемам дефинираните от докторанта четири приноса в дисертационния труд като те могат да се разделят в две групи:

- *научни приноси*:
    1. На базата на задълбочен систематичен литературен анализ на научните публикации е са идентифицирани основните направления за изследване на връзката между иновации и декарбонизация като да откроени основните групи фактори, които в най-голяма степен влияят върху внедряването на иновации в енергийния сектор. Изведена е необходимостта от прилагане на интегриран подход за тяхната оценка, който съдържа методи, които имат възможност да отразят тази сложност и променливост.
    2. Предложена е концептуална рамка за системно изследване на ефективността на енергийните иновации, която обединява подходи от теорията на иновационните системи, устойчивото развитие и стратегически Форсайт инструментариум.
- *научно-приложни приноси*:
    1. На базата на задълбочен приложен анализ е предложен адаптиран е пилотен модел, който съчетава стратегическата Форсайт методология и моделът Делфи за провеждане на експертно допитване с цел изследване на ефективността на енергийните енергийния за сектор в България.

2. Идентифицирани и валидирани са значими специфични фактори, представени чрез интегрирания аналитичен модел, като предложеният инструментариум може да бъде приложен при актуализиране на национални стратегии и програми на България, свързани с енергийните иновации, инвестиционното планиране и изпълнението на целите на Европейския зелен пакт и декарбонизация като цяло.

Приносите са дефинирани точно и ясно като цяло отразяват реално постигнатите резултати от докторанта при изпълнение на целта и задачите в дисертационния труд. Посочените приноси са лично дело на докторанта и могат да се оценят високо от гледна точка на практическата им значимост.

V. Въпроси по дисертационния труд

Общото ми мнение е, че дисертационният труд, представен от Любомира Ганчева Ганчева, не притежава значими пропуски или явни грешки, които да намалят оценката ми за качествата на труда. Но независимо от посочените в рецензията доказателства за редицата безспорни положителни страни и приносни моменти на докторантския труд, може да се постави следния въпрос:

- Възможно ли е промяната на националната политика за енергийна ефективност на основата на използване на предложения аналитичен инструментариум и какви биха били ефектите за декарбонизация от това след 10 години?

Заключение

Предложеният дисертационен труд от Любомира Ганчева Ганчева на тема „**Инструменти за оценка на ефективността на иновациите в националната енергетика в контекста на действие на Европейския зелен пакт**" напълно отговаря на изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на Правилата за придобиване на образователната и научна степен „доктор" в Софийски Университет „Св. Климент Охридски".

Като имам предвид посочените по-горе положителни моменти на структурата и съдържанието на дисертационния труд, научните и приложните резултати и приноси в него, както и качествата на автора, считам, че дисертацията представлява завършено оригинално авторско изследване. Всичко това ми дава основание да изразя своето **ПОЛОЖИТЕЛНО** становище на **Любомира Ганчева Ганчева** да бъде присъдена образователната и научна степен „**доктор**" по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: „**Икономика и управление по отрасли – енергетика**".

01.03.2026г. Рецензент:
гр.София /проф.дн. Николай Щерев/